

ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA
VIA GBPPA 9
TRIESTE / 312

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

Boj proti draginji

Delegacija Zveze italijanskih žena — UDI — je v torek dopoldne manifestirala po tržaških ulicah proti draginji. Delegacijo je sprejel tudi tržaški podprefekt Pasino, kateremu so žene predložile konkretne predloge za boj proti draginji. Podprefekt je soglašal, da je zaskrbljenost zaradi draginje upravičena, ni pa dal nobenega točnega zagotovila, da bodo sprejeti konkretni in učinkoviti ukrepi proti njej.

Tudi tržaški upokojenci so manifestirali proti draginji. Zborovanja, ki ga je organizirala Nova delavska zbornica in na katerem sta govorila tov. Calabria in Radich, se je udeležila velika množica. Udeleženci tega zborovanja so odobrili predloge, ki jih postavlja CGIL za boj proti draginji. Ti predlogi so zapopadeni tudi v zakonskem načrtu, ki ga bodo sindikalisti predložili v parlamentu.

V torek se je sestel tržaški pokrajinski odbor za cene. Sestanku je predsedoval podprefekt Pasino. Na tem sestanku je bilo ugotovljeno, da obstajajo v mnogih trgovinah neupravičeno visoke razlike med cenami raznih potrošnih predmetov. Odbor je sklenil, da zaradi stalnega gibanja cen odloži vsako odločitev v tej zvezi, dokler ne bo dobil na razpolago točnejših podatkov.

Tržaška prefektura je sporočila, da je prišlo pretekli teden v Trst 2000 stotov sladkorja in da sedaj ni več razlogov za zaskrbljenost.

Iz vseh teh poročil je razvidno, da niti prefektura niti pokrajinski odbor za cene nimata nobenega konkretnega programa za boj proti draginji. To še bolj potrjuje nujnost, da se borba ljudskih množic proti draginji nadaljuje ter da najširša javnost podpre predloge, ki jih bodo postavili sindikalisti v poslanski zbornici. Jasno je namreč, da je za učinkovito pobijanje naraščajoče draginje najprej potreben ustrezen zakon skupno s številnimi konkretnimi ukrepi.

Resolucija CK in CKK KPI

Za razvoj novega enotnega gibanja v deželi

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija Komunistične partije Italije sta na skupnem zasedanju razpravljala o sedanjem političnem položaju in o rešitvi vladne krize v Italiji.

Resolucija, ki je bila sprejeta ob koncu zasedanja poudarja: «Prehod Italijanske socialistične stranke iz opozicije v vlado predstavlja važen činitelj v italijanskem političnem življenju in postavlja vse delavsko in demokratično gibanje pred nove probleme, Komunistični partiji, ki je največja levičarska, delavska in demokratična sila, pa ta prehod nalaga nove odgovornosti in naloge.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija KPI potrjujeta sodbo, ki je bila že večkrat izrečena, da ustanovitve nove parlamentarne in vladne večine, sestavljene iz demokristjanov, socialdemokratov, republikancev in socialistov komunisti ne odklanjajo zaradi načela samega

Negativna sodba, ki jo Centralni komite in Centralna kontrolna komisija izrekata glede rešitve krize izhaja iz političnega ozračja in metod, preko katerih je prišlo do ustanovitve nove vlade levega centra ter iz preučitve programske osnove ter strukture nove vlade.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija zavračata program nove vlade, ker je zgrešen in pomanjkljiv; ker se v njem ne odraža volja po preobnovi s preteklostjo in ne volja po dosledni borbi proti reakciji; ker prevladuje težnja po nadaljevanju politike prejšnjih vlad v cilju, da se zagotovi zadržanje vodilnih skupin kapitalistične veleburžoazije. Od tu izhaja tudi pomanjkanje slehernega znamenja o novi liniji zunanje politike. Sledeč tej politiki Italija, ne bo izstopila iz Atlantskega pakta, ne razvila inicijativ za pomiritev in razorožitev, nač pa bo ostala zvesta politiki atomske oborožitve NATO. Od tu izhaja pomanjkanje slehernega znamenja o novi gospodarski politiki, za preopredelbo Juga, reševanje kmetijske krize, dvig življenjske ravni delavcev ter proti monopolom.

V tem okviru si je Italijanska socialistična stranka napravila soodgovornost v vladi, ki ne predstavlja premika na levo temveč premik PSI na desno, kar ustvarja pogoj za globok prepad v vrstah delavskega

razreda in v množičnem organiziranem gibanju.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija obsojata veliko odgovornost, ki si jo prevzema sedanje vodstvo avtonomistične struje Italijanske socialistične stranke s pogajalnimi brez sleherne perspektive, razen tiste, da za vsako ceno sodeluje s Krščansko demokracijo, četudi bi to sodelovanje moralo plačati z razbitjem in zdobljenjem stranke ter podreditvijo Krščanski demokraciji in socialdemokraciji. Centralni komite in Centralna kontrolna komisija poudarjata, da se mora preprečiti to razbitje in medtem ko pozdravljata odgovornost in pogumno akcijo leveice za enotnost Socialistične stranke, pozivata k čutu odgovornosti člani in voditelje avtonomistične skupine, ki so zvesti socialistični perspektivi ter verujejo v razredno naravo stranke, naj zavrnejo razbijaške demokristjanske in saragatovske manevre.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija poudarjata, da se program štiristrankarske vlade spopada z realnimi problemi dežele in v prvi vrsti z zahtevami delavskih množic. Zato je potrebno, da se ustvari novo in še močnejše enotno gibanje, ki naj zajame vse delavske in demokratične stranke, tudi tiste, ki so danes na vladi.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija poudarjata, da so akcije za obnovo in razvoj ekonomske in socialne politike odločilnega pomena

Zaščita, utrditev in razširitev avtonomnega in enotnega delovanja sindikatov, delavskega in združenega gibanja je zato bistvenega pomena za preprečitev ciljev veleburžoazije, ki bi hotela premagati konjunkturalne težave z novimi žrtvami delavcev.

Nova zvrstitev političnih sil dežele ne sme biti ovira pri razvoju enotne akcije, pač pa je danes bolj kot kdaj koli potrebno pobijati sektaška stališča in ekstremistični infantilizem. Zahteva po obnovi in razvoju enotnega gibanja za dejanski preokret na levo nastaja iz dejstev samih. Ta zahteva je živa v vrstah delavcev in socialističnih volivcev in celo v vrstah demokristjanske stranke. Naša

(Nadaljevanje na 4. strani)

Zgrešeno ocenjevanje levega centra

Nedeljska številka «Primorskega dnevnika» je objavila na uvodnem mestu svoje prve strani članek Dušana Hreščaka, tržaškega občinskega svetovavca PSI in člana avtonomistične struje v tržaški federaciji iste stranke. Neglede na vsebino članka smo se takoj začudili, da je o tako važnem dogodku, kot je sestava vlade levega centra z vključitvijo socialističnih predstavnikov, spregovorila oseba, ki je do sedaj dokazala,

da je zelo angažirana v politiki ene izmed treh struj, v katere se deli socialistična stranka v Italiji, in v politiki prav tiste struje, ki je vodila in zaključila sporazum o sestavi vlade levega centra, ne da bi se preveč ozirala na nekatere hude kritike s strani ostalih dveh struj, predstavljajočih preko 40% članstva stranke.

Zato smo, ne da bi bili preroki, že vse vedeli, kaj more ob tej priliki povedati D. Hreščak, ki je že zaradi svoje politične opredeljenosti najmanj poklicana oseba, da sodi objektivno o kakršnem koli političnem dogodku, še najmanj pa o političnih potezah avtonomistične (še te ne vse!) skupine PSI.

Zakaj tako lahko prerokujemo, kaj bo napisal ali povedal D. Hreščak? Zato, ker ga že več časa dobro poznamo na podlagi njegovih dejanj in izjav. Poznamo ga prav posebno dobro iz časa zadnjih volivnih kampanj, ko se je v svojih govorih vedno postavljaj na stališče polemične, nikoli pa ne objektivne kritike politike KPI, na stališče antikomunizma zaradi antikomunizma, na stališča odrekanja vsake konstruktivnosti politiki KPI, na stališče ostre in nepremostljive ločitve med socialisti in komunisti, t. j. med nosilci teženj

delovnih ljudi, ki jih ločujejo, to je res, nekatere razlike v načelih, a so imeli in imajo veliko neločljivo skupnega, ko gre za reševanje temeljnih vprašanj delavskega razreda in delovnih ljudi na splošno.

Tako je D. Hreščak eden izmed tistih, ki je v zadnjih časih videl prej svoje zaveznike na desni kot pa na levi strani italijanske politične konstelacije. A to je njegova osebna zadeva. Mi ne moremo nič proti temu. D. Hreščak si lahko izbira prijatelje kjer koli, mi nismo tisti, ki bi se mu vsiljevali. A zadeva postaja tudi naša v trenutku, ko hoče D. Hreščak svoja osebna in frakcionaška gledanja (njegova struja v PSI se v politični frazeologiji imenuje frakcija, in to ve dobro tudi D. Hreščak iz časov, ko je pravil, da je komunist. Kdaj je že bilo to?) vsiliti slovenski javnosti na Tržaškem, Goriškem in Beneškem preko «Primorskega dnevnika», o katerem, če se ne motimo, se je vedno govorilo, da naj bo glasilo slovenske narodne skupnosti, ne pa ene same stranke ali pa celo strankine frakcije.

V tem smislu smo spregovorili v tem članku. Ne bomo tu ponavljali stališča na strani o sedanjih vladi levega centra.

(Nadaljevanje na 4. strani)

S plenuma CK KP SZ

Ukrepi za povečanje kemične industrije

Ta teden je bil v Moskvi plenum CK KP Sovjetske zveze. Na njem so obravnavali vprašanja industrije. Prvi sekretar CK KP SZ Hruščov je na tem plenumu obrazložil program, ki med drugim predvideva gradnjo 200 novih objektov kemijske industrije in rekonstruiranje okoli 500 sedanjih objektov, kar bo omogočilo, da se bo proizvodnja kemijske industrije v SZ tri in pol krat povečala.

Tov. Hruščov je med drugim poudaril, da je pospešitev razvoja kemijske industrije pogoj za vzpon

kmetijske proizvodnje in povečanja blaginje ljudstva. Poudaril je tudi, da sta gospodarska izgradnja in ekonomika po zmagi revolucije glavno torišče boja za komunizem.

Poudaril je tudi, da je kemijska industrija v bistvu ena najbolj smotrnih poti in sredstev za ustvarjanje materialno-tehnične baze komunizma. Uporaba kemijskih proizvodov in sintetičnega materiala, tako je poudaril Hruščov, bo omogočila kvalitetno preobrazbo v glavnih območjih materialne proizvodnje.

Ob 22. obletnici ustrelitve Pinka Tomažiča

Heroja so fašisti ubili toda njegova dela živijo

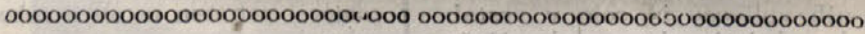
Mi smo dali za Partijo največ, kar lahko damo: življenje! Živela zmaga komunizma!

Pino Tomažič

Pinko Tomažič in njegova sestra Danica. Oba sta padla pod sovražni mi svinčenkami. Pinka so po zloglasni sodni farsii ustrelili fašisti, Danico pa nacistični kolaboracionisti

sko enotnost med Slovenci in Italijani. Bil je velik pobudnik in voditelj, govornik in pisec

Zgrešena politika

Zahodna politika v jugovzhodni Aziji, čeprav je od časov Dullesa doživela precejšen razvoj se še zmerom razlikuje od splošnih prizadevanj, da bi na svetu zagotovili stabilnost in miren razvoj.

Nova verzija protikomunizma je še zmerom izhodiščna točka Zahoda pri vseh njegovih akcijah. Ker vse države na omenjenem področju potrebujejo podporo za svoj razvoj, so ene več in druge manj pripravljene prejemati to podporo, četudi pod več ali manj ostrimi pogoji.

Takšna politika seveda ne more biti kronana z uspehi. In v resnici ni kronana z njimi. O tem je nešteto primerov in neizpodbitnih dokazov. Američani so npr. dolga leta podpirali korumpirani režim v Južni Koreji. Kakšen konec je na-

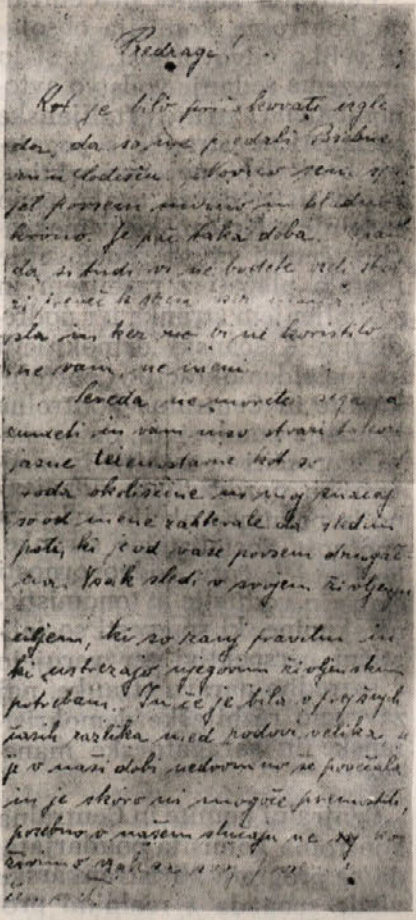
člankov za ilegalni tisk (v ilegali je izdajal tudi naše «Delo»). Opozarjal je na resnost, položaja in se čutil, da je aktivni del novega, nepremagljivega, kar nastaja s težko in krvavo borbo, to je novega svobodnega in socialističnega sveta.

Fašistom ni uspelo, da bi ga uklonili. Prvič so ga aretirali, ko je bil star šele 17 let. Kasneje so ga še večkrat aretirali. Odšel je v staro Jugoslavijo, toda od tam so ga izgnali. Prav tako so ga izgnali iz Avstrije, od koder je hotel oditi v Španijo, z namenom, da se pridruži borcem proti fašistični tiraniji. Končno so ga aretirali leta 1940, ko je že divjal vojni požar v Evropi. Mučili so ga a ne zloмили. Bil je glavni obtoženelec na procesu proti 60 antifašistom. Prikazovali so ga kot «terorista», toda njegov lik je ostal svetel, visoko nad bornimi fašističnimi opričniki, visoko nad tragično montaturo «procesa». Obsojen na smrt je Tomažič dal velik vzgled nezlomljive odločnosti in vztrajnosti tudi svojim sotrpinom v fašističnih ječah. Še vedno je govoril o novem svetu, ki mora nastati, o

Sovjetski zvezi. Pred fašističnimi krvniki je tik pred ustrelitvijo zapel «Internacionalo»!

Svet, ki ga je Tomažič označeval, socialistični in komunistični svet, je šel naprej in je zmagal. Tomažičeva izbira, njegove žrtve in njegovi nauki so rodili bogate sadove. Pot, ki jo je označeval Tomažič, to je pot Komunistične partije, je danes pot pot milijonov in milijonov ljudi.

Naša Partija se klanja spominu Tomažiča in ponavlja obljubo, da bo nadaljevala borbena pot, ki jo je on označeval.

Posnetek prvega dela pisma, ki ga je Pinko Tomažič pisal svojim staršem, potem ko je izvedel, da ga bodo sodilo posebno fašistično sodišče. V drugem delu pisma je Pinko med drugim poudaril, da ima zanj življenje smisel le če sledi gotovim načelom

Iz sosednih krajev

Koprska železnica

Na redni letni konferenci aktiva Zveze mladine Slovenije podjetja «Luka Koper» so delegati, ki so zastopali 300 mladincev, zaposlenih v podjetju, z navdušenjem sprejeli predlog, naj bi železnico Koper Prečnica, ki jo bodo začeli graditi spomladi, gradila ml. dina socialistične republike Slovenije. Predlog se vsi navzoči z navdušenjem sprejeli.

Kakor je razvidno iz poročil, je bila mladina koprške luke v preteklem obdobju zelo aktivna, posebno je vidno njeno pozitivno delo v samoupravnih organih podjetja, pri obravnavanju in reševanju problemov gospodarskega razvoja in izkoriščanja koprške luke. Še posebej si je mladina zastavila nalogo z vsemi silami sodelovati v uresničitvi velikih del, ki se bodo v bližnji bodoči (Nadaljevanje na 4. strani)

KRAŠOVEC:

Hlapec

Vas visoko vrhu griča. Zemlja je mastna, plodovita. Sadno drevje je nasajeno po vseh bližnjih holmih. Posedva so srednja in dela je čez glavo.

Pri družini, kjer stanujem, imajo hlapca, bistrega šestnajstletnega fanta. Zvečer sediva skupaj na čokih. Vprašam ga, koliko let že služi.

«Osem. Od osmega leta sem vedno okrog.»

«Ali vas je mnogo doma?»
«Se trije bratje in dve sestri. Pa nismo vsi doma: polja je malo, oče hodi na dnino, mi veliki pa služimo.»

«Ali greš kdaj domov?»

«Ko premenjam službo, grem po par dni. Drugače pa le parkrat na leto. Je šest ur hoda.»

«Koliko plače dobiš na leto?»

«Šeststo lir, dva para čevljev in srajco. Približno dve liri na dan. Denar dam domov.»

«Pa zase na obdržiš nič?»

«Ne. Jaz dobim le kar mi gospodar da za praznike ali pa če prodam gobe. Seveda le nekaj lir.»

«Koliko ur delaš?»

«Ne vem, ves dan. Saj ne računam ure. Poleti delam od temne do teme: od štirih zjutraj do desetih zvečer; pozimi nekaj manj.»

«Ali počivate opoldne?»

«Da, dokler pojem.»

«Kaj pa ob nedeljah?»

«Zjutraj pasem, popoldne pa sem skoro prost, le živino nakramim in napojim.»

«Lahko spiš na paši?»

«Prav malo. Imamo deset glav živine in ovce. Poleti vse bezlja, jeseni, pa moram paziti, ker je mnogo jabolk. Pa itak pasem, le kadar ni drugega dela.»

«Spiš v hiši?»

«Kaj še! Pozimi v hlevu pri živini, kjer je toplo, poleti pa na seniku.»

«Imaš rjuhe?»

«Čemu? Saj nimam žimnice. Eno odejo denem podse, z dvema pa se pokrijem.»

«Kako je s hrano?»

«Odvisno je od gospodarjev. Ponekod dobro, drugod slabo.»

«Si hodil v šolo?»

«Sem, pa ne vedno, ker sem večkrat moral pomagati pri delu in pasti. No, pisati in čitati že znam za silo.»

«Kaj boš delal, ko boš starejši?»

«Kaj? — Služil!»

Zakaj se ne greš česa učiti, kake obrti?»

«Ker naši nimaio denarja, da bi me kam dali. Moj brat je v Trstu, pa mu morajo vedno od doma pošiljati, ker zasluži premalo. Sto lir na mesec. Polovico da za posteljo, drugo pa ostane za hrano.»

Poklicali so ga in razgovor je končal. Jaz sem ostal sam.

Spomnil sem se hlapca Jerneja...

OPOMBA — Ta sestavek je sodeč po ustnih virih, napisal Tomažič in ga objavil v ciklostiliranem glasilu «Plamen».

Slovenski in italijanski antifašisti s Tržaškega se za obletnico ustrelitve Pinka Tomažiča in tovarišev radi zbirajo na openskem strelišču. Žal, je kraj, na katerem so bili mučeniki ustreljeni, silno zanemarjen in napol razdejan. Le skromna kamnita plošča in pred njo ograjena gredica spominjata na junaške žrtve. Oblastem ni do tega, da bi izkazale dolžno čast junaškim protifašističnim borcem. (Gornja slika je bila posneta med komemoracijo leta 1962)

O koroških Slovencih

V Avstriji so še vedno na odločilnih mestih isti ljudje, ki so 1942 leta vodili izseljevanje Slovencev in razglasili svoj cilj, popolno iztrebljenje slovenstva

Spoznanje, da tudi narodnostne manjšine bogatijo evropsko kulturno zakladnico, je nedvomno vodilo univ. prof. A. Hilckmana iz Mainza, da je na zborovanju Unije evropskih manjšin 1956. leta ob Baškem jezeru na Koroškem zavrnil trditve nemških nacionalistov, da koroških Slovencev sploh ni, pač pa je neki vmesni narod "windischarjev", že popolnoma vključenih v nemški kulturni "krog", ki nočejo ničesar slišati o slovenskem jeziku in tega jezika tudi ne razumejo, da izvajajo Slovenci z dvojezično šolo nasilje nad Nemci in podobno, z utemeljitvijo, da so prav slične zahteve najboljši in najjasnejši dokaz, da se je nad koroškimi Slovenci vršilo nasilje in raznarodovanje in da sta nemški narod oziroma sedanja avstrijska vlada dolžna popraviti to zgodovinsko krivico. Slične težnje po sistematičnem vcepljanju manjrednostnega kompleksa manjšini, da bi jo tako čimprej odtujili lastnemu jeziku in tradiciji in ga asimilirali v večinski narod, označuje Hilckman s posebnim izrazom Seelenvergiftung (zastrupljanje duš). Z žalostjo ugotavlja prav te tendence na Koroškem. Sprašuje se, kako je le mogoče, da se danes komaj še kdo upa po letu 1958, na Koroškem prijaviti svojega otroka v dvojezično šolo, v šolo, ki naj bi kot ena glavnih institucij po zlomu nacizma skrbel za ohranitev slovenske narodnosti. Hilckman ne zanika, da je bila leta 1957 ustanovljena gimnazija za Slovence v Celovcu, a se sprašuje, kdo jo bo še obiskoval ob stalnem nazadovanju obiska dvojezičnih šol. Vzrok za tako stanje vidi prav v "zastrupljanju duš", ki ga sistematično vrše nemško-nacionalni krogi z obvladovanjem večine koroškega javnega mnenja in na katere se morajo ozirati vse politične stranke; in pa domači renegati, o katerih je tudi Hilckman prepričan, da je poturica hujša od Turka. Stvar pa postaja razumljivejša, če vemo, da so še zmeraj na odločilnih mestih pri oblasteh, v poli-

tičnem in gospodarskem življenju v veliki večini isti ljudje, ki so 1942. leta vodili izseljevanje Slovencev in čisto javno razglasili svoj cilj, popolno iztrebljenje slovenstva.

Dr. Hilckman je katoličan, članek je objavil v katoliški reviji, toda to ga ne ovira, da ne bi s prstom pokazal na tretjo protislovensko komponento na Koroškem, na celovški ordinariatu in na njegovo sivo eminenco — generalnega vikarja dr. Josefa Kadrasa. «Žalostno je, da se mora ugotoviti» piše Hilckman, «da cerkvena oblast neke cele narodnostne skupine veruje, da mora nadaljevati z germanizacijskim delom nacistov.»

Toliko o zanimivem drobcu, ki tudi priča, kako napreduje današnja interpretacija problema, na katerega opozarjamo z našim zapiskom.

(«Naši razgledi»)

Slovenski oktet v Trstu

V torek zvečer je v tržaškem Avditoriju nastopil Slovenski oktet iz Ljubljane. Avditorij je bil za to priliko prenapolnjen hvaležnega občinstva. Mnogi niso dobili vstopnic in so morali žalostno oditi. Koncert je sijajno uspel. Odlično izvajanje polifonskih, narodnih in drugih pesmi je navdušilo poslušavce. Na zahtevo publike so zapeli še nekaj pesmi, ki niso bile vključene v program.

PREJELI SMO: Muzej ženske književnosti, drugo pregledano i dopunjeno izdanje. Delo je napisal Jaroslav Dvoržáček, izšlo pa je v založbi Orbis v Pragi. V srbskohrvatski jezik je to delo prevedel Jaroslav Kašpar.

Prvo mednarodno tekmovanje pevskih zborov v Gorici

Zmagal je zbor „Tone Tomšič“ iz Ljubljane

Preteklo soboto in nedeljo je bilo v Gorici prvo mednarodno tekmovanje pevskih zborov. Tekmovanje je bilo v okviru prireditve ob priliki Andrejevega sejma. Nastopilo je 21 pevskih zborov iz dežele Furlanije-Juljske krajine, Slovenije in Koroške. Med temi je bilo osem slovenskih zborov. S Tržaškega sta bila zbor «Gallus» in Prosek-Kontovel; z Goriškega zbor «Hrast» iz Doberdoba in «Lojze Bratuž» iz Gorice. Zbori iz Slovenije pa so bili naslednji: «Tone Tomšič» iz Ljubljane, «Lipa» iz Ajdovščine, «Simon Gregorčič» iz Kobarida in Svoboda iz Kopra.

Tekmovanje je bilo razdeljeno v dve kategoriji. V prvi kategoriji je nastopilo 13 mešanih zborov, v drugi pa 8 moških zborov. V prvi kategoriji je zmagal zbor «Tone Tomšič» iz Ljubljane, na drugo mesto pa se je plasiral italijanski zbor «Tartini» iz Trsta. V drugi kategoriji sta zmagala italijanska zbor «Illersberg» iz Trsta in zbor CRDA iz Tržiča. Zbor «Gallus» iz Trsta in «Lipa» iz Ajdovščine sta se plasirala na tretje mesto. Dobro se je uveljavil tudi zbor Prosek-Kontovel.

Pobudo za to izredno kulturno prireditev je dal italijanski pevski zbor «Seghizzi» iz Gorice. Ta je skrbel tudi za celotno organizacijo.

Odveč bi bilo poudarjati, da je ta prva tovrstna manifestacija v naši deželi rodila pozitivne sadove in da je v prvi koristila Gorici, ki je zaradi svoje zemljepisne lege nadvse primerna, da služi kot most sodelovanja med narodi, zlasti med Italijani in Slovenci.

(Na sliki: zgoraj zbor «Tomšič», spodaj zbor «Illersberg»)

Ob prebiranju Njegoševih pisem

Beograjska Prosveta je izdala devet zvezkov Njegoševih zbranih del. Trije zvezki vsebujejo pisma, ki jih je ta veliki črnogorski vladika, politik in kulturni delavec, v raznih obdobjih svojega delovanja napisal ter odposlal raznim državnikom, pa tudi raznim javnim

delavcem in kulturnim ustvarjalcem.

Ta «Pisma» je nobelov nagradenec Ivo Andrić tako-le ocenil:

(Zaradi pomanjkanja prostora objavljamo samo nekaj odlomkov.)

Njegoševa «korespondenca» je z redkimi izjemami del uradnega arhiva Črne gore v obdobju dvajsetih najbolj kritičnih let njenega državnega, političnega in kulturnega življenja. Mimogrede je treba omeniti, da je Njegoš, vsaj v prvem času, ne samo sam izdajal odločbe, marveč jih je moral sam tudi pisati. («Kaj me vprašujete, kdo je moj pisar, saj ni tu nikogar razen mene samega, ki pišem.»)

Ko prebira to zbirko, ki obsega čez tisoč sedemsko pisem, človek tudi nehote išče tista, v katerih je nekaj pomembnega in posebnega, ali tista, ki so namenjena zanimivim osebnostim. Toda pri nadaljnjem prebiranju začne brati vsa po vrsti in se zaustavlja tudi pri tistih, ki jih je redno izmenjeval z ruskimi uradniki, turškimi poglavarji ali avstrijskimi oblastmi v Kotoru in ostali Dalmaciji. To je tipično služ-

bena korespondenca, ki kot taka najbolj pogosto teži za tem, da prikrije pravo podobo stvari ter da jim da videz, kakršnega sama želi, ker le-ta ustreza njenim interesom. In vendar, skozi vrstice teh pisem je mogoče prepoznati novo, manj poudarjano stran Njegoševga dela in življenja. Takih pisem-aktov, odposlanih samo avstrijskemu okrajnemu glavarju v Kotoru, je na primer na stotine. To je reka življenja, ki pred našimi očmi nosi vso bedo in strahoto vsakdanjih dogodkov, «drobnih» človeških usod, to je gošča obmejnih spopadov, tako neznatnih in običajnih, če jih gledamo iz daljave in časovne oddaljenosti, a tako težkih in zapletenih, ko se dogajajo iz dneva v dan, iz leta v leto, ko si z njimi beli glavo en sam človek, in ko je ta človek mlad in neizkušen, občutljiv in ponosen, a šibak glede sile, s katero razpolaga. In zares, upam, da ne bom ravnal napak, če vas zaprosim, da se skupaj z menoj nagnete nekaj trenutkov nad ta pisma, zakaj dobro in potrebno je spoznati in imeti pred

(Nadaljevanje na 4. strani)

Folklorni ansambel «Tamburica» iz Zagreba, ki je prejšnji teden nastopil v Ljudskem domu v Krtžu, v

dvorani na stadionu «I. maj» v Trstu in v občinski telovadnici v Miljahu (gornja slika)

BALET-PETJE-FOLKLOR-KNJIŽEVNOST-KINO-ODR... KULTURNA KRONIKA PRAVDA, glasilo KP Slovaške je pred kratkim priobčila poseben feljton o jugoslovanskih pisateljih in o razvoju literature jugoslovanskih narodov. Feljton v glavnem obravnava tematiko iz narodno-osvobodilne borbe. Poleg drugih feljton predstavlja osebnosti in dela Andriča, Krleža, Cosiča, Copicja, Cirila Kosmača idr. ter poudarja, da je novo srečanje z jugoslovansko literaturo toliko bolj zanimivo, ker «nam daje možnost, da po neprijetni in tragični dobi vnovič spoznavamo dela književnikov, ki govorijo z glasom, polnim globoke in tragične stvarnosti ter neizčrpne človečnosti».

ZALOŽBA LANGENSCHNEIDT v Berlinu je izdala slovensko-nemški in nemško-slovenski slovar, ki ga je sestavil dr. Kotnik. Novi slovar obsega približno 30.000 gesel; spada pa v serijo Langenscheidt-Universal Wörterbuch.

GORIŠKO GLEDALIŠČE (Nova Gorica) je v soboto imelo krstno predstavo slovenske drame Zvezde na jutranjem nebu, ki jo je napisal Branko Hofman. Delo je režiral Andrej Stojan. V glavnih vlogah so nastopali Andrej Jelčin, Stane Leban in Sergej Ferrari.

Bojan Stih, direktor ljubljanske Drame je o tem delu tako-le zapisal: «Od vseh umov in stvaritev duha je umetnost najintimnejša in najbolj pristno povezana s človekom in z njegovim zapletenim in marsikdaj težko razumljivim psihofizičnim in moralnim ustrojem. Umetnik je edini, ki je sposoben odkriti resnično podobo človeka in resnično vrednost ali nevrednost njegovega notranjega ekzistencialnega bivanja».

Avtor drame sam pa je dejal: «Pri pisanju drame mi ni šlo za zgodbo, za vnanjo projekcijo kakršnekoli življenjske situacije, za dinamično prepletanje dogodkov, temveč za osvetljevanje in razčiščevanje notranjih konfliktov človeka v stiski, ko ne išče rešitve v spremenjeni situaciji, temveč v odgovoru na vprašanje o vrednosti ali nevrednosti notranjega eksistenčnega bivanja».

Režiser Stojan pa je dodal, da mu je drama vseč «zaradi poštene interpretacije človekove vrednosti in posledne borbe za ideale. To dramo cenim, ker je izredna poetičnost in oster dialog dela, ki je naslonjeno na tematiko narodno osvobodilne borbe.»

V JUGOSLAVIJI primanjkuje učiteljev. Po neuradnih podatkih bi v vsej državi potrebovali vsaj še 11.000 učiteljev. Mnogo učiteljev nima potrebne kvalifikacije. Nezainteresiranost za pedagoški poklic je med drugim posledica neugodnega materialnega položaja pedagoških delavcev. Da bi vzbudili večje zanimanje za pedagoški poklic in da bi torej izboljšali tudi njihov materialni položaj so začeli v Sloveniji in na Hrvaškem vpeljovati sistem nagrajevanja po učinku.

Mirko Kosmina umrl

V torek zvečer je v tržaški bolnici umrl tovariš Mirko Kosmina, član predsedstva in večletni tajnik Slovenske kulturno-gospodarske zveze.

Pokojni se je rodil pred 59 leti v Gorici, študiral je v Pazinu in Trstu. Še mlad se je vkrcal na ladje ter prepotoval domala ves svet. Leta 1942 je zapustil morje in se nastanil v Trstu.

Že leta 1921 je sodeloval v naprednih mladinskih organizacijah, leta 1943 pa se je vključil v osvobodilno gibanje in leto kasneje je bil sprejet v KP. Leta 1944 je bil aretiran in odveden v zloglasno koncentracijsko taborišče Buchenwald. Po osvoboditvi se je vrnil v Trst, kjer so mu bile poverjene razne vodilne funkcije, leta 1948 pa je bil poslan v Koper, odkoder pa se je vrnil po dveh letih ter postal tajnik Kmečke zveze in kasneje tajnik Slovenske kulturno-gospodarske zveze.

Deželni komite KPI in Avtonomna tržaška federacija KPI sta poslala ženi in svojcem pokojnega ter Slovenski kulturno-gospodarski zvezi svoje sožalje, katerem se pridružuje tudi «Delo».

Izlet v Postojno

Preteklo nedeljo je Avtonomna tržaška federacija KPI priredila izlet v Postojno, Predjamo in v Rakov Škocjan. Izleta se je udeležilo okrog 80 članov Partije, ki so se najbolj odlikovali v letošnjih akcijah za širjenje tiska, in pri včlanjevanju v Partijo. Udeležence izleta so v Postojni pozdravili tov. Ivan Regent, tov. Remec, tov. Sterle in nekateri vidnejši predstavniki postojnske občine. Izletniki so si v spremstvu tovarišev iz Slovenije ogledali postojnsko jamo, predjamski grad in Rakov Škocjan.

Ob priliki tega tovariškega srečanja je tov. Remec med drugim poudaril: «Zelo smo veseli, da ste nas obiskali v tako velikem številu. Prepričani smo, da so obiski komunistov iz Trsta velikega pomena. Obojestransko poznavanje, tako uspehov kakor težav, je za vse velikega pomena. Želim vam čimveč uspehov v borbi za zmago delovnega ljudstva in za zmago socializma. V letu 1963 ste imeli veliko uspehov. Ti uspehi naj vas spodbujajo v bodočem delu».

Sekretar tržaške federacije tov. Sema je v svojem odgovoru med drugim poudaril: «Ni je sile, ki bi nas prisilila, da bi napravili korak nazaj ter nas iztirila iz pravilne poti, na kateri smo». V imenu vseh izletnikov se je nato zahvalil za gostoljubje ter zaželel tovarišem v Sloveniji mnogo uspehov pri gradnji socializma.

Obvestilo za kmetovavce

Pokrajinsko kmetijske nadzornišvo sporoča, da bodo rejci krav mlekaric lahko prejeli — v smislu izvajanj pobud, ki jih predvideva «zeleni načrt» (zakon št. 454, z dne 2. junija 1961) za vsako rejeno kravo 50 Kg. močnega krmila. Cena krmila je 3.300 lir za vsak stot. V ta namen je treba predložiti tozadevno prošnjo.

Prošnje se bodo sprejemale od 14. dec. 1963. in to dokler ne bo izčrpana v ta namen razpoložljiva vsota, ki jo ima na razpolago živinorejski urad pokrajinskega kmetijskega nadzornišva v Trstu — ulica Ghega, 6, ki bo izdajal tozadevna nakužila za prejem krmila pri tukajšnjem kmetijskem konzorciju.

Spominska svečanost na strelišču pri Opčinah

Skupni krajevni odbor bivših političnih preganjancev in antifasistov ter bivših partizanov bo priredil v nedeljo, 15. t. m. ob 15. uri na strelišču pri Opčinah spominsko svečanost ob 22. obletnici mučeniške smrti Pinka Tomažiča, Ivana Vadnala, Vika Bobka, Simona Kosa in Ivana Ivančiča.

Govorila bosta senator Vittorio Vidali in Milan Bolčič predsedoval bo Mirko Kapelj. Nastopil bo tudi pevski zbor s Proseka-Kontovela.

Glasilu «Nuova Generazione»

Redakcija glasila «Nuova generazione» sporoča:

«V kratkem bo «Nuova generazione» začela izhajati v povsem obnovljeni obliki tako po vsebini kot v formatu. Glasilo bo obravnavalo najrazličnejše probleme, ki zanimajo mladino, med drugim tudi športne, filmske in televizijske probleme.

Občni zbor športnega društva „BOR“

V dvorani na stadionu «Prvi maj» v Trstu bo v petek 13. t. m. ob 20,30 IV. redni občni zbor športnega združenja «BOR». Dnevni red je naslednji: 1. otvoritev; 2. izvolitev delovnega predsedstva in volilne komisije; 3. poročila predsednika, tajnika in blagajnika; 4. diskusija; 5. poročilo nadzornega odbora; 6. volitve; 7. razno.

Obnovite naročnino za leto 1964

oo

Mladinske nogometne tekme

MLADI NOGOMETSI IZ SALEZA

V nedeljo, 15. decembra bodo naslednje tekme za pokal 42. obletnice ustanovitve Zveze komunistične mladine:

Na športnem igrišču v Boljuncu — ob 11. uri: Trebče-Frausin; ob 12,30.: Ricmanje-Salez.

Na športnem igrišču v Trebčah — ob 9,30.: Sv. Ana-Sv. Jakob; ob 11.: Zavlje-Kolonja; ob 12,30.: Podlonjer-Modra zvezda in ob 14.: Boljunc-Sv. Alojz.

Rezolucija KPI

naloga je, da preprečimo uresničitev transformističnega in konservativnega načrta sedanje vodilne skupine Krščanske demokracije, ki je dosegla taktični uspeh na vrhu in ki si prizadeva, da bi zavrla in ponižala pričakovanja ne le osmih milijonov komunističnih volivcev temveč tudi milijonov socialističnih in katoliških volivcev.

Bistveni program za obnovo, ki so ga komunisti objavili po volitvah 28. aprila in ki je danes še bolj aktualen se predpostavlja dvoumnemu kompromisu, ki je bil dosežen s sporazumom med štirimi strankami.

Centralni komite in Centralna kontrolna komisija izražata svoje prepričanje, da bo partija poiskala stike in sporazume z vsemi silami, ki v notranjosti demokratičnih strank odklanjajo dvoumno rešitev politične krize ter da bo znala obnoviti enotne akcije za široko preusmeritev na levo».

Zgrešeno ocenjevanje

Objavljamo izvleček resolucije CK KPI na uvodnem mestu. Hoteli smo samo ugotovljati, da KPI ni nikoli vodila politične «polemične pretiravanja» in če je to kdo storil, ga je treba iskati v vrstah avtonomistov PSI in v D. Hreščaku samem. Avtonomisti in z njimi D. Hreščak nam ne bodo odrekli pravice, da imamo svoja stališča po vseh vprašanjih, ki se tičejo italijanskega političnega življenja. Zakaj bi moralo biti pravilno samo tisto, kar pravita Nenni in D. Hreščak ve-

Nadaljevanje

lko slabše v svojem nedeljskem članku? Na vsak način pa odrekamo svoji lastni stranki in zato tudi kakršni koli drugi stranki monopol» v reševanju italijanskih vprašanj. Zato se čudimo, da je D. Hreščak zapisal, da je le socialistična stranka edina sila, ki lahko reši vprašanje sodelovanja delovnih ljudi pri demokratičnem napredku Italije. Ko se D. Hreščak sklicuje na razvoj Italije «v demokraciji in svobodi» pozablja, da je osnovno pravilo demokracije in svobode prav to, da preneha kakršna koli diskriminacija proti državljanom. A kakšna demokracija in svoboda je ta, ki temelji na nadaljevanju diskriminacije na rovaš 8 milijonov italijanskih volivcev, diskriminacije, ki ji pritrjuje ravno D. Hreščak.

Tudi način, kako pisec članka opredeljuje opozicijo desnice in leve, je zelo zanimiv. Saj je zanj opozicija liberalcev le opozicija «demokratične desnice», dočim je opozicija komunistov veliko ostreje pobarvana.

Ko pa D. Hreščak večkrat poudarja v svojem članku, da «niti desnica niti komunisti niso zmožni nuditi v sedanjih razmerah ostvarljive alternativne politiki levega centra», se nam le zdi, da je to preveč bahavo. Zgodovina se ni nikoli odvijala brez alternativ in brez večjega števila alternativ. Vsaka politična sila postavlja svojo alternativo. Odrekatati to pomeni biti prevelik «monopolist» v političnem življenju.

A še nekaj. Kot je napravil D. Hreščak v svojem uvodniku, tako postavljamo tudi mi to vprašanje na zadnje mesto v tem članku. Pravzaprav smo se takoj spraševali, zakaj je D. Hreščak postavil na zadnje mesto in v desetih pičlih vrsticah vprašanje perspektiv slovenske narodne manjšine v Italiji z novo vlado. Ali je slovenska narodna manjšina tako postranska zadevica, da jo je lahko lik vidirati v desetih vrsticah tako, kot bi se te «nadleže» človek spomnil tik pred zaključkom redakcije? Ali ne bi bilo pravilneje, da bi se bil D. Hreščak spraševal v prvi vrsti, kakšne so perspektive Slovencev v Italiji z novo vlado, ne pa ponavljal že itak stokrat prebrane izjave avtonomističnih voditeljev? Ali ne bi bilo pravilno, da bi se le spomnil, da ni samo avtonomistični frakcionar, pač pa tudi Slovenec, tako kot se tega ni spomnil v občinskem svetu, ko je šlo za dvojezični napis na pokopališču pri Sv. Ani in za članek v demokratiškem «Il Popolo del Friuli-V. Giulia», v katerem se o Slovencih govori kot o «alloglotih». Mi smo prepričani, da bi lahko kdaj pa kdaj pozabil na svojo polemične prijeme in skušal verodostojneje orisati sedanjo politično situacijo. Čeprav se čuti «vključenega v sistem», bi moral vedeti, da se Slovenci ne damo odpraviti z desetimi vrsticami niti ne s praznimi obljubami in da hočemo vedeti, kaj bomo imeli tudi mi od tega «raja», ki nam ga

je v tako rožnatih barvah naslikal v nedeljskem «Primorskem dnevniku».

Koprška železnica

dočnosti začela. To je izgradnja železnice, ki bo povezala luko s zaledjem in bo skupno z novo obalo za pretovor razsutih tovorov, ki jo bo do prav tako začeli graditi spomladi, omogočila pretovor 2,5 milijona ton blaga na leto. Formiranje proste carinske cone, ki bo prva v Jugoslaviji, zahteva prav tako popolno angažiranost predvsem mladih kadrov. Kolektiv luke stremi za tem, da bi delo v podjetju čim bolj mehanizirali in avtomatizirali, zato se z izgradnjo novih objektov število zaposlenih ne bo povečalo, pač pa bo potrebno dvigniti strokovno izobrazbo delavcev.

Mladinci, ki tvorijo tretjino zaposlenih, so še posebej poklicani, da dvignejo svojo strokovno izobrazbo, ker bodo le na ta način kos vsem nalogam. Zato so v luki že organizirali razne strokovne tečaje, ki se jih mladinci udeležujejo. Prav tako luško podjetje štipendira večje število mladih ljudi bodisi neposredno, bodisi s tem, da že zaposlenim nudi vse ugodnosti za nadaljevanje študija. Mladina koprške luke je nadalje sklenila posvetiti vso skrb varčevanju v podjetju, kajti vsako razsipavanje prizadene plačilni fond podjetja in vsakega posameznika.

(«Primorske novice»)

Njegoševa pisma

oči, da je en sam pesnik (ponavljaj: največji pesnik srbskega jezika) imel na skrbi in odgovornosti kar cel majhen svet, nemireno, ogrožen, reven, neuk, ponosen in samovoljen, da se je dejansko dal in otepal «s svojim in s tujino». In dobro je videti, kako je to prenašal in kako se je pri tem vedel.

Številna so pisma-note, odposlana avstrijskim oblastem v Kotoru, ki se začnajo z besedami: «Toži mi se Krcun Kraljević... Pritožuje mi se Jevto Nenezic... Hudo se mi pritožuje Mare, žena pok. Ivana Zečca... Bridko se pritožuje Jovana...» itd.

Včasih gre za prave zločine, za ugrabitve in mrtve glave, včasih pa in to najpogosteje, za žalostne drobnarije žalostnega življenja v kršni in na meji. Na primer, en (in z besedo: eden) cekin, ki ga neki Ivo Jokov iz Kotora dolguje neki Stani, ali nekaj vatlov sukna, ali majhna puška, odvzeta nekemu Crnogorcu v Kotoru. Toda osnova nota teh pisem ne neha odmevati — «pritožuje se mi... toži mi!» — z vseh strani in ob najrazličnejših povodih, dokler se vse skupaj ne sprevrže v eno samo pritožbo in tarnanje, v enolično, toda na svoj način veličastno simfonijo absurdnega in vetrovnega življenja na razmerji. V tem kaosu je težko ločiti pravične od krivih, zakaj pritožujejo se in «tarnajo» prvi in drugi («Zakaj obmeini narodi si po navadi drug o drugem izmišljajo vse mogoče in mnogo pristavljajo... več, kot pa se dejansko dogaja», pravi Njegoš.) Vsi se pritožujejo in tožijo, z vseh strani in na vse, in to vselej Njegošu, in samo njemu edinemu, on pa mora prav za vse prebiti ali zahtevati, se opravičevati ali izgovarjati, pojasnjevati ali pirati. A sam se nima nikomur po tožiti, pa tudi nič mu ne bi kaj takega pomagal.

Tako se je začela ta črnogorska simfonija in tako bo odmevala tudi v zadnjem letu Njegoševga življenja in v poslednjih pismih.

(Nadaljevanje sledi)